

HIERONIM

PISMA • knjiga 1

IZDAJO UREDIL IN SPREMNO ŠTUDIJO PRIPRAVIL MIRAN ŠPELIČ OFM

CERKVENI OČETJE
XXI

HIERONIM
PISMA
Knjiga 1

1851

Hieronim
PISMA
Knjiga 1

Zbirka Cerkveni očetje XXI

© Celjska Mohorjeva družba, 2021
Vse pravice pridržane.

Delo je nastalo v okviru programske skupine na Teološki fakulteti Univerze v Ljubljani *Judovsko-krščanski viri in razsežnosti pravičnosti* (P6-0262).

JAK Izdajo knjige je sofinancirala
Javna agencija za knjigo Republike Slovenije

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.124-6

HIERONYMUS, svetnik
Pisma / Hieronim ; [prevajalci Franc Ksaver Lukman ... et al.]. - Celje : Društvo Mohorjeva družba : Celjska Mohorjeva družba, 2021. - (Zbirka Cerkveni očetje ; 21)

Prevod dela: Sancti Eusebii Hieronymi Epistulae
ISBN 978-961-278-564-2 (knj. 1)
ISBN 978-961-278-567-3 (komplet)
COBISS.SI-ID 86309123

HIERONIM

PISMA

KNJIGA 1

PISMA 1–60

IZDAJO UREDIL
IN SPREMNO ŠTUDIJO PRIPRAVIL
MIRAN ŠPELIČ OFM

1851
CELJSKA MOHORJEVA DRUŽBA
Prva slovenska založba

dili stolp in razžalili Boga, se je začela različnost jezikov;[50] tedaj se je raznolikost govora razširila na vse narode. Torej se ogenj in začetek govora opazita v dveh zavezah in ni čudno, da stojita okrog Boga, saj po njima poučuje o Gospodu samem.

Eden je imel šest peruti in drugi šest peruti,[51] je naš Viktorin[52] razložil kot dvanajst apostolov. Mi pa lahko sprejmemo tudi, da je to dvanajst kamnov oltarja,[53] *ki se jih železo ni dotaknilo,*[54] in dvanajst dragih kamnov, iz katerih je napravljen častni okras [*insigne*] za duhovnika;[55] omenja jih Ezekiel[56] in tudi Razodetje[57] jih ne zamolči. Kaj od tega je res, bo videl Bog; kaj je verjetno, bomo razložili v nadaljevanju.

7. Z dvema sta namreč zakrivala obraz, z dvema sta zakrivala noge in z dvema sta letela.[58] Zakrivala sta obraz, a ne svojega, ampak Božji: kdo namreč lahko pozna njegov začetek, kaj je bilo, še preden je ustvaril ta svet, v večnosti stvari, ko je ustvaril prestole, gospostva, oblasti, angele in vse nebeške služabnike? *Z dvema sta zakrivala noge*:[59] ne svojih, ampak Božje: le kdo bi namreč lahko poznal njegov skrajni konec; kaj bo po izteku veka, kaj po tem, ko bo sojen človeški rod, kakšno življenje bo sledilo, ali bo spet neka druga zemlja in bo po prehodu treba ustvariti spet druge elemente oziroma drug svet in sonce? *Prejšnje reči mi oznanite in to, kaj bo*

50 Prim. 1 Mz 11,1-9.

51 Iz 6,2.

52 To je znamenito mesto, kjer Hieronim omenja Viktorina Ptujskega z besedama *Victorinus noster*, naš Viktorin. Sveti Viktorin je bil škof v Petovioni, današnjem Ptuju, in je prvi, ki je razlagal Sveto pismo v latinščini, prvi latinski ekseget. Umrl je leta 303. Hieronim tukaj navaja fragment iz sicer izgubljene Viktorinove razlage.

53 Prim. 1 Kr 18,31-32.

54 5 Mz 27,5.

55 Naprsnik razsodbe, opisan v 2 Mz 28,17-21; 39,10-14.

56 V Ezk 28,13 je navedenih samo devet, ki so pokrivalo tirskega kralja: karneol, topaz in jaspis, hrizolit, beril in oniks, safir, rubin in smaragd.

57 V Raz 21,19-20 je naštetih dvanajst dragih kamnov, ki so okras temeljev nebeškega Jeruzalema: jaspis, safir, halkedon, smaragd, sardoniks, sardij, hrizolit, beril, topaz, hrizopraz, hijacint, ametist.

58 Iz 6,2.

59 Iz 6,2.

ob koncu, pa bom rekel, da ste bogovi,[60] pravi Izaija in pokaže, kako nihče ne more povedati, kaj je bilo pred svetom in kaj bo za njim.[61] *In z dvema sta letela*:[62] samo to, kar je vmes, poznamo, kar nam razgrinja branje Pisem: kdaj je bil narejen svet, kdaj izoblikovan človek, kdaj je bil potop, kdaj je bila dana postava, da bi se iz enega človeka napolnila vsa prostranstva zemlje in bi si v poslednjem času Božji Sin za naše odrešenje privzel meso. Ostalo pa, kar smo rekli, sta ta dva serafa skrila v obrazu in v nogah.

In klicala sta drug drugemu:[63] lepo je izraženo *drug drugemu*. Kar koli namreč beremo v Stari zavezi, to isto najdemo tudi v evangeliju; in kar se bo prebiralo v evangeliju, to izhaja iz veljavnosti [*ex auctoritate*] Stare zaveze; nič ni nesoglasno, nič različno.

In sta govorila: »Svet, svet, svet, Gospod Sabaot.«[64] V obeh zavezah je oznanjena Trojica. Ker pa se Sabaot reče tudi naš Odrešenik, vzemi primer v triindvajsetem psalmu. Sile [*virtutes*], ki so stregle Gospodu, so naznanjale drugim nebeškim močem [*fortitudines*], naj odprejo vrata in počastijo Gospoda, ki se vrača: *Dvignite svoja vrata, prvaki* [*principes*] – ali, kakor prevaja Akvila: *Povzdignite, vrata, svoje glave –, in vstopil bo kralj slave*.[65] Ker pa ga te moči zagledajo oblečenega v meso, začudene nad novo skrivnostjo, sprašujejo: *Kdo je ta kralj slave?*[66] In prejmejo odgovor: *Gospod moči, on sam je kralj slave*,[67] kar se po hebrejsko piše »Gospod Sabaot«. Treba je vedeti, da kjer koli so sedemdeseteri prevajalci[68] uporabili izraz »Gospod sil« [*virtutum*] in »Gospod vsemogočni«, stoji v hebrejščini »Gospod Sabaot«, kar Akvila razlaga kot »Gospod vojsk«. Tudi sam izraz Gospod je tukaj podan s štirimi črkami, ki so lastne za označe-

60 Iz 41,22-23.
61 Hieronim tu sledi Origenovi eksegezi iz Hom. Is. 4,1.
62 Iz 6,2.
63 Iz 6,3.
64 Iz 6,3.
65 Ps 24,9.
66 Ps 24,10.
67 Ps 24,10.
68 Grški prevod Stare zaveze *Septuaginta (*LXX).

vanje Boga: *jod he jod he*, to je, z dvema IA, ki podvojena tvorita tisto neizrekljivo in slavno Božje ime.[69]

Vsa zemlja je polna njegove slave.[70] Še to pravita serafa o Gospodovem prihodu, kako se bo njegovo oznanilo razširilo po vsej zemlji in bo glas apostolov predrl meje sveta.

8. Sledi: *Preklada pri vratih se je dvignila od glasu, s katerim sta vzklikala*.[71] V Stari zavezi beremo, da je Gospod Mojzesu in Aronu vedno govoril pred vhodom v šotor,[72] kakor da bi ju pred evangelijem še ne uvedel v presveto [*sancta sanctorum*], kakor je pozneje popeljal Cerkev, ki pravi: *Kralj me je popeljal v svojo sobo*.[73]

Ko se je torej naš Gospod spustil na zemljo, je ta preklada nad vrati, to je kakor nekakšna ovira, odstranjena za tiste, ki hočejo vstopiti, in ves ta svet se je napolnil z dimom, to je z Božjo slavo. Kjer pa v latinščini beremo »dvignjena« [*elevatum*], stoji v grščini »vzeta« [*sublatum*].[74] Ker pa je glagol dvoznačen in ga lahko prevajamo na oba načina, so naši prevedli »se je dvignila« [*elevatum*] namesto »je bila odvzeta« [*ablatum*].

In hiša se je napolnila z dimom.[75] Bog je, kot smo že omenili, ogenj; ko se je kot tak na sinajski gori spustil k Mojzesu, so se pri njegovem prihodu videle švigajoče plamenice in vsa gora je bila polna dima.[76] Zato je v psalmih rečeno: *Dotakneš se gora in se bodo kadile*.[77] Ker torej iz ognja ne moremo zajeti celotne snovi

[69] Hieronim omenja znameniti *tetragram*, ki pa ga zapiše kot *jhjh* in naj bi se izgovarjal *jaja (jh bi brali ja, ker se končni h ne izgovarja)*. Judje tega *svetega tetragrama* iz spoštovanja ne izgovarjajo in ga nadomeščajo z Adonaj, Gospod. V resnici je *sveti tetragram*: *jhvh* (po naše: *Jahve*). Je pa res, da sta si v hebrejščini *j* in *v*, *jod* in *vav*, zelo podobna, da je *vav* le podaljšani *jod*. Vsekakor se zdi, da Hieronim ni hotel napisati izgovarjave Božjega imena, ki ga Judje nikoli niso izgovarjali in so ga tudi Sedemdeseteri vedno pisali kot Gospod (*Kýrios*).

[70] Iz 6,3.

[71] Iz 6,4.

[72] Prim. 2 Mz 33,9-10.

[73] Vp 1,4 (VUL: 1,3).

[74] Hieronim opaža razliko med grškim besedilom iz LXX in tedanjim latinskimi prevodi *Vetus Latina*.

[75] Iz 6,4.

[76] Prim. 2 Mz 19,16-19.

[77] Ps 104,32.

[*substantia*], se v vesoljni svet razprši nekakšna lažja in, da tako rečem, redkejša narava dima, ki pa jo mi zajamemo in rečemo: *Delno spoznavamo in delno prerokujemo,*[78] in: *Zdaj gledamo v zrcalu, nejasno.*[79]

9. *In okrog njega sta stala serafa: eden je imel šest peruti in drugi šest peruti.*[80] Nekdo od Grkov, izjemno izobražen v Pismih, je razložil, da so serafi nekakšne sile [*virtutes*] v nebesih, ki stojijo pred Božjim sodiščem [*tribunal*] in ga hvalijo, poslani so v različne službe, predvsem k tistim, ki potrebujejo očiščenje in zaradi nekdanjih grehov nekaj kazni. »To pa, da se je preklada na vratih dvignila,« pravi, »in da se je hiša napolnila z dimom, je znamenje, da bo judovski tempelj porušen in ves Jeruzalem požgan.«[81]

Nekateri pa, ki se sicer strinjajo z omenjenim, se ne strinjajo glede zadnjega dela. Razlagajo namreč, da se je preklada pri vratih dvignila takrat, ko se je zagrinjalo v templju pretrgalo[82] in je bila vsa Izraelova hiša zmedena zaradi oblaka zmote, ko so, kakor poroča Jožef, duhovniki zaslišali iz presvetega v templju glas nebeških sil: »Odidimo iz tega bivališča.«[83]

10. Je pa nekdo, od katerega sem se jaz z veseljem še več naučil; in ta se je v hebrejskem jeziku tako izpilil, da ga imajo njihovi učenjaki za Kaldejca. Ta je ubral precej drugačno pot. Pravi namreč, da nihče od prerokov razen Izaija ni videl serafov, ki bi stali okrog Boga, in da se tudi sicer o samih serafih nikjer drugje ne bere; dalje, da je to predhodno znamenje uničenja in podjarmljenja Jeruzalema, kar se je zgodilo pod Nebukadnezarjem.

[78] 1 Kor 13,9.

[79] 1 Kor 13,12.

[80] Iz 6,2.

[81] Verjetno je neimenovani grški avtor Janez Krizostom, ki naj bi se lotil razlage Izaija okoli leta 377, ko je bil še diakon ali prezbiter v Antiohiji, in je ni nikoli končal. S tem besedilom bi se lahko srečal Hieronim med svojim prvim bivanjem v Antiohiji in okolici. Krizostom namreč v *Razlagi Izaija* 6,4 razlaga odstranjeno preklado in dim kot rušenje templja leta 70.

[82] Prim. Mt 27,51 idr.

[83] Prim. Jožef Flavij, *Judovska vojna* 6,5,3.

Od Uzíja namreč, pod katerim je začel prerokovati,[84] pa vse do Sedekija, ki je vladal kot zadnji in so ga oslepili ter odvedli v Babilon,[85] je bilo enajst kraljev in dvanajsti je bil Gedaljá.[86] Tega je nad deželo postavil babilonski kralj in tega je sredi gostije umoril Netanjájev sin Jišmaél,[87] izdajalec preostankov domovine. In ti da so dvanajst kril, od katerih s štirimi zakrivajo svoj obraz, kakor se najde v nekaterih izdajah, s štirimi letajo in s štirimi pokrivajo svoje noge. Izmed teh dvanajstih da so bili namreč samo štirje pravični kralji: Uzíja, Jotám, Ezekíja in Jošíja, ki so si upali, povzdignjeni vsak po svojem ujetništvu, slaviti Boga: *Svet, svet, svet, Gospod Sabaot*.[88] Ostali pa da zaradi grehov zakrivajo obraz in drugi, ker so bili odgnani v ujetništvo, pokrivajo sledove nog. To pa, da se je dvignila preklada pri vratih in da se je hiša napolnila z dimom, kot smo prej navedli, je razložil kot porušenje Jeruzalema in požig templja.

11. In ker sem že enkrat začel navajati njegovo misel, naj omenim tudi to, česar se sam še nisem dotaknil: za klešče, s katerimi je [seraf] vzel oglje z oltarja, in za očiščene ustnice[89] je menil, da je to Izaijevo lastno trpljenje, v katerem je bil pod kraljem Manásejem umorjen. Tedaj je upravičeno z očiščenimi ustnicami rekel Gospodu: *Glej, jaz, pošlji mene,*[90] in še prej: *Gorje mi, ker me peče vest*![91]

Dokler je Uzíja še živel, se, Izaija, ne zavedaš, da ti je gorje, ne peče te vest, nisi ganjen; ko pa je ta mrtev, tedaj opaziš, da imaš nečiste ustnice,[92] tedaj spoznaš, da nisi vreden videnja Boga. O da bi vendar tudi mene pekla vest, da bi zaradi skesanosti postal vreden oznanjevanja Boga, saj sem človek in imam nečiste ustnice in tudi prebivam sredi ljudstva, ki ima nečiste ustnice!

[84] Prim. Iz 1,1; 6,1 in Jer 1,2-3.
[85] Prim. 2 Kr 25,7; Jer 39,7.
[86] Prim. 2 Kr 25,22; Jer 40,7.
[87] Prim. 2 Kr 25,25; Jer 41,2.
[88] Iz 6,3.
[89] Prim. Iz 6,6-7.
[90] Iz 6,8.
[91] Iz 6,5.
[92] Prim. Iz 6,5.

Izaija je kot pravični grešil samo z govorjenjem, zato je imel nečiste samo ustnice; jaz pa, ki tudi z očmi gledam poželjivo[93] in me roka pohujšuje[94] in se pregrešim z nogo in vsakim delom telesnih udov, imam vse nečisto; ker sem, ko sem bil že krščen v Duhu,[95] umazal belo oblačilo, zato potrebujem očiščenje v drugem krstu, to je v ognju.[96]

12. Besede v Pismih niso, kot nekateri menijo, preproste; v njih je še veliko več zakritega. Eno pomeni črka, nekaj drugega skrivnostna govorica [*mysticus sermo*]. Glej: Gospod se v evangeliju opaše s platnom, pripravi umivalnik, da bi učencem umil noge,[97] opravlja službo služabnika; naj bo: da bi učil ponižnost, da bi mi drug drugemu služili; ne zanikam, ne ugovarjam. Ko se Peter brani in mu zato Gospod reče: *Če ne bom umil tvojih nog, ne boš imel deleža z menoj,*[98] in ko ta odgovori: *Ne samo nog, Gospod, ampak tudi roke in glavo,*[99] kaj to pomeni? Gospod je bil na tem, da odide v nebo, apostoli pa so se kot ljudje še kar držali zemlje in še vedno imeli z nesnago greha umazane noge, zato jih hoče povsem rešiti prestopkov, da bi zanje veljal preroški izrek: *Kako lepe so noge tistih, ki oznanjajo mir,*[100] in da bi zmogli posnemati besede Cerkve, ki pravi: *Umil si mi noge, kako jih bom umazala;*[101] in če bi se jih tudi potem po vstajenju spet prijel prah, da bi ga otresli na neverno mesto[102] kot dokaz za trud, saj so si tako zelo prizadevali za zveličanje vseh in so celo Judom postali kakor Judje in poganom kakor pogani,[103] da so na neki način umazali še svoje stopinje.

Da se torej vrnemo k razlagi: kakor so apostoli potrebovali očiščenje nog, tako je tudi Izaija, ker je grešil samo z govorom, imel

93 Prim. Mt 5,28.
94 Prim. Mt 18,8.
95 Prim. Mt 3,11. Namig tudi na lastni krst.
96 Drugi krst je zakrament pokore.
97 Prim. Jn 13,4-5.
98 Jn 13,8.
99 Jn 13,9.
100 Iz 52,7.
101 Vp 5,3.
102 Prim. Mt 10,14 idr.
103 Prim. 1 Kor 9,20.